

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 14/2 2025 s. 553-567, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

EĞİTİMİN TEMEL AMAÇLARI BAĞLAMINDA TÜRK EĞİTİM MEVZUATINDAKİ KAVRAMLARIN ANALİZİ*

Selman ŞİŞMAN**

Geliş Tarihi: 4 Aralık 2024

Kabul Tarihi: 13 Mart 2025

Öz

Eğitim kurumları / okullar, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek amacıyla oluşturulmuş, formel ve enformel özellikleri olan örgütlerdir. Eğitim kurumlarının, esnek ve çok yönlü doğaları itibarıyla kavramsal yapısı birçok disiplinden etkilenmiştir. Bu bakımdan sosyoloji, psikoloji, iktisat, siyaset bilimi ve hukuk gibi alanların eğitim bilimlerinin kavramsal yapısına katkıda bulunduğu söylenebilir. Bu alanlardan biri de hukuktur. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de eğitim ve kavramları üzerinde etkisi olan hukuk kurallarının felsefi, sosyal ve kavramsal yönelimini deşifre etmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Bu doğrultuda eğitime ilişkin yürürlükte olan mevzuat taranarak temel düzeyde olanlar seçilmiş olup kavramsal sıklık analizi ile eğitim kavramlarının ağırlıklı tematik yönelimi ortaya konmaya çalışılmıştır. Kavramsal analiz sonuçlarından hareketle tüme varımsal olarak akademik, sosyokültürel ve bilişsel olmak üzere üç tema oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda eğitim mevzuatının tematik yöneliminin, daha çok başarı ve sınav gibi akademik doğrultuda olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Mevzuat, eğitim mevzuatı, eğitim, amaçlar, kavram.

IN THE CONTEXT OF THE MAIN AIMS OF EDUCATION ANALYSIS OF CONCEPTS IN TURKISH EDUCATION LEGISLATION

Abstract

Educational institutions / schools are organizations with formal and informal characteristics created to achieve predetermined goals. Due to their flexible and multifaceted nature, the conceptual structure of educational institutions has been influenced by many disciplines. Many disciplines have fed the field of education and it can be said that fields such as sociology, psychology, economics, political science and law are influential in the conceptual structure of educational sciences. One of these disciplines is law. This study aims to decipher the philosophical, social and conceptual orientation of legal rules that impact education and its concepts in Turkey. Content analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. In this direction, the legislation in force regarding education was scanned. The basic level ones were selected, and the predominant thematic orientation of educational concepts was revealed through conceptual frequency analysis. Based on the results of the conceptual analysis, three themes, namely

* Bu makalenin ilk hâli, 18-19 Ekim 2024 tarihlerinde düzenlenen “5. Eğitim Araştırmaları Kongresi: Eğitim Bilimlerinde Terminoloji” başlıklı kongrede bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör.; Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, selmansisman39@gmail.com.

academic, socio-cultural and cognitive, were formed deductively. As a result of the research, it was seen that the thematic orientation of the educational legislation is more oriented towards academic achievement.

Keywords: Legislation, education legislation, education, aims, concept.

Giriş

Geleneksel ve yapısal işlevsel açıdan eğitimin amacı; sosyal bir kurum olarak bir toplumda bireyleri ortak kültür çevresinde sosyalleştirmek, toplumsal bütünleşme ve istikrarı sağlamak olarak görülür. Ancak eğitimin amacı, uzunca bir süreden beri liberal ve bireyci düşüncelerin de etkisiyle bireyleri özerk zihinsel düşünme becerileriyle donatarak kendi kendilerini yönetebilir hâle getirmek olarak görülmektedir (Cuypers ve Martin, 2014, s. 2-5). Özerkliğin yanında sosyal adalet, millî kimlik, eleştirel düşünme, sorumluluk gibi kavramlar da eğitimin amaçları içinde anahtar kavramlar arasında yer almaktadır (Cuypers ve Martin, 2014, s. 3; Marples, 1999, s. 133-134; Polatcan, Biçer ve Er, 2025, s. 10; Shapiro, 2009, s. 90-91). Diğer taraftan okullarda salt müfredata ve değerlendirmelere bağlı olarak güdülen eğitimsel amaçlar, etik kodların, sosyokültürel gelişimin veya derin öğrenmenin gözden kaçırılmasına neden olabilmektedir (Hargreaves ve Fink, 2012, s. 18; Starratt, 2004, s. 80-82; White, 2010, s. 5). Bir başka açıdan eğitim amacı, “iyi insan yetiştirmek, ekonominin ve toplumun ihtiyacı olan bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak; öğrencilerin bilişsel, duygusal ve fiziksel potansiyellerini en üst düzeyde gerçekleştirmek” olarak tanımlanmaktadır (Karip, 2024, s. 15). Bu yönüyle eğitimin hedeflerinin, bireylerin hem görünür hem de derin yönlerini geliştirmek üzere şekillendiği görülmektedir.

Son yıllarda birçok ülkenin sosyokültürel yapısında, etnik yapı ve dil yönünden önemli ölçüde çeşitlilik meydana gelmiştir. Bu bakımdan ülkelerin sosyal yapıları da zamanla değişime uğramaktadır (Wan, 2008, s. 8). Söz konusu durumlar, okulların demokratik ve yerel bağlamında ele alınarak programlarına, öğretim süreçlerine ve sosyal rollerine esneklik ve kapsayıcılık kazandırmayı gerekli kılmaktadır. Bunun da yegâne sağlayıcılarından biri, yapılacak yasal düzenlemeler görülmektedir (Florestal ve Cooper, 1997, s. 12). Nitekim millî eğitim sistemleri, bir ulusun değerlerini, geleneklerini, dilini ve önceliklerini şekillendiren yasal bir bağlam üzerine kurulu sistemlerdir (Fiske, 1996 s. 5-6; Florestal ve Cooper, 1997, s. 25). Bu bakımdan okulların amaç ve işlevleri, okullarda görev alacak eğitimcilerin yetiştirilmesi ve gerçekleştirmeleri beklenen görevleri, eğitim kurumlarında yer alan kurul ve organların yetkileri gibi birçok husus, hukuk kuralları tarafından düzenlenmektedir. Eğitim kurumlarında genel geçer düzeyde kanun ve yönetmelik gibi hukuki düzenlemelerin yanında örgütsel düzeyde bir takım kural ve amaçlardan da söz etmek mümkündür (Sergiovanni, 1992, s. 45). Bunun yanında eğitimsel ihtiyaçlar bakımından eğitim kurumları her ne kadar kurumsal mevzuata veya kurallara sahip olsalar da bunların genel çerçevesini ve işlerliğini, hukuka uygunluğunu sağlayacak olan genel düzenlemelerdir.

Hukuk, bireylerin günlük yaşamını şekillendirdiği gibi düşünce dünyasını da şekillendirmektedir. Zira hukuk, kavramsal kategoriler oluşturarak bunların içeriğini ve sınırlarını belirlemektedir (Calavita, 2016, s. 37). Eğitim terminolojisine ilişkin olarak ortaya çıkan kavramların ana hatlarını daha açık ve net hâle getirmek, eğitim felsefesi ile de değerlendirilebilecek bir sorun olabilmekle beraber (Cuypers ve Martin, 2014, s. 134) bu çalışmanın konusu, sosyolojik temelli bir yaklaşımla Türk eğitim mevzuatınca belirlenen kavramsal yapı üzerinde bir değerlendirme yapmaktır. Nitekim eğitim alanının kavramsal

bağlamına etkisi olabilecek yapılardan biri de hukuk kurallarıdır. Bununla beraber eğitim ve hukuk ilişkisinde disiplinler arası olarak ele alınabilecek konuları inceleyen nicel ve nitel araştırmalar bakımından Türkiye alan yazınında bir boşluk olduğu söylenebilir. Ayrıca söz konusu alanın felsefesinin ve sosyolojisinin de tartışmaya açılması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmanın, konunun ele alınış şekli itibarıyla alana katkı sunması umulmaktadır.

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. Sosyal Bir Kurum Olarak Eğitim

Toplum ve toplumsal yapı, 18-19. yüzyıllarda Hobbes, Spencer, Durkheim gibi sosyologlar tarafından organizmaya / organlara benzetilerek sosyal yapı ve kurumların toplumsal ihtiyaçları karşılama yönünde işlevsel bir bakış açısı ortaya konulmuştur. Günümüzde ise toplumsal yapı kavramı daha küçük parçalara ayrılmış olup neredeyse her türlü düzenleme veya kısıtlama, sosyal yapı olarak görülmektedir (Martin, 2009, s. 5-8). *Sosyoloji Ansiklopedisi*’nde (Borgatta ve Montgomery, 2000) sosyal yapı, “herhangi bir etkileşimle ilişkili sosyal roller ve anlam sistemleri havuzu” şeklinde tanımlanmıştır. Lévi-Strauss ve Kroeber ise (2006, s. 78) sosyal yapı kavramını, insani ilişkilerin ve grupların karmaşık sosyal ağlara bağlı olarak etkileşime girmesi olarak tanımlamıştır. Söz konusu karmaşıklık, kendisini oluşturan unsurların çeşitliliğinden, bireylerin toplumsal ilişkilerin hem öznesi hem de nesnesi olmasından kaynaklanabilmektedir (Çapcıoğlu, 2024, s. 16). Örneğin; milletler, kabileler, klanlar, akrabalıklar ve aile gibi topluluklar, sosyal yapılar olabildiği gibi eğitim, hukuk, din gibi kurumlar ve bunlara bağlı olarak gelişen statü, rol ve ilişkiler de toplumsal yapılardan sayılmaktadır (Lévi-Strauss ve Kroeber, 2006, s. 76). Bu sebeple toplumsal yapıların bireysel etkileşimlerin üzerinde birtakım etkileri olmaktadır ki bu etkiler, sosyal eylemlere temel oluşturmaktadır (Martin, 2009, s. 9)

Toplumsal yapıları çözümlemek, sosyal verilerin karşılaştırmalı ve bir mantık çerçevesinde anlamlı hâle getirilmesini kolaylaştırmaktadır. Söz konusu yapılar içinde şekillenen toplumsal rollerin dinamik terimlerle açıklanması gerekebilmektedir. Zira toplumsal yapılar esnek olup zamanla toplumsal roller de değişim geçirmektedir (Nadel, 2013, s. 136-139). Toplumsal yapılar, kendine özgü yapıları bulunan (*sui generis*) kültürel açıdan bağlamsal bir kimliğe sahiptir. Sosyal yapılar içerisinde bulunan kurumlar, varlıkları gereği bir takım davranış kalıpları oluşturarak bireylerin eylemlerini kontrol etmeyi amaçlar. Bireylerin, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için diğerleri ile bir araya gelmeleri sebebiyle ortaya çıkan kurumsallaşma ihtiyacı, sosyal kontrolü ve birtakım yaptırımları gerekli kılmaktır (Berger ve Luckmann, 1991, s. 73).

Diğer yandan sosyal kontrol ve yaptırımları içeren formel kurallar, uyumlu davranışların tek kaynağı değildir. Aile, dinî kurumlar ve okullar tarafından aktarılan kültür gibi diğer sosyal yapılar da bireyleri yetiştirir ve kişiler, belli bir konuda ihdas edilmiş davranış kurallarını bilmese dahi onlara uygun davranışlar geliştirebilir (Bourdieu, 1984, s. 15). Sosyal yapılar, örgütlerde birtakım rollerin gelişmesine aracılık eder. Bu roller, muhatap olunan kişiye ve yere göre değişiklik gösterebilir. Örneğin, bir öğretmenin öğrencilerine karşı olan temel rolü, eğitimci olma rolü iken diğer bir öğretmene karşı olan rolü ise meslektaşlıktır veya bu kişi okulda bir öğretmen, evinde bir baba veya eş olabilir (Merton, 1968, s. 63). Genel olarak toplumsal yapılar içerisinde bireylere, nasıl hareket etmesi gerektiği, nelerin amaç edinildiği ve önemsendiği gibi konular hakkında kültürel unsurlar yön vermektedir. Bu bakımdan, antropoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji

gibi alanlardan hareketle belirlenen örgütlerdeki kültürel unsurlar, bir başka ifade ile kurumsal kültürleri oluşturan öğeler şöyle özetlenebilir (Ouchi ve Wilkins, 1985, s. 460; Schneider, Ehrhart ve Macey, 2013, s. 362):

- İnançlar, varsayımlar, değerler, efsaneler ve hikâyeler gibi anlatılar,
- Örgütsel adanmışlık, bağlılık, doyum ve yenilik gibi etkililik kriterleri,
- Dil ve semboller gibi göstergeler,
- Yazılı ve yazılı olmayan kurallar,
- Mesleki, bürokratik ve ekonomik amaçlar, sonuçlar ile araçlar/materyaller gibi hem somut hem de soyut unsurlar.

Levy-Bruhl (1991, s. 32), yasalaşmış olmasa bile bir toplumda örf ve âdetlerin içerdiği bir takım kültürel özelliklerle kanunlara esneklik kazandırabileceğini ve bunun da hukuk sosyolojisinin anlaşılmasıyla gerçekleştirilebileceğini savunmuştur. Adı geçen yazar bu durumu, “grup değiştiğine göre hukuk da değişir” şeklinde özetlemektedir. Sonuç olarak eğitim kurumları da birer sosyal yapıdır ve toplumsal düzenin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Buna bağlı olarak okullar sosyal sistemler olarak; roller, kültür ve çevre gibi kavramlardan ayrı düşünülemeyecek bağlamsal ve esnek yapılar şeklinde tanımlanıp çözümlenmektedir (Hoy ve Miskel, 2010, s. 1; Lunenburg ve Ornstein, 2013, s. 21). Bu bağlamda eğitim kurumlarıyla ilgili analizlerde “kompleks sistemler, karmaşık uyarlamalı sistemler, karmaşık dinamik sistemler ve dinamik sistemler” gibi kavramlara sıkça rastlanabilmektedir (Jacobson, 2020, s. 375).

1.2. Eğitimin Hukuk Kuralları ile İlişkisi

Hukuk kuralları, iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Kısaca, kamu gücü ile desteklenen ve yaptırıma bağlanan hukuk kurallarına yazılı (formel) hukuk kuralları denir. Yazılı olmayan (informel) sosyal düzen kuralları ise ahlak, din, görgü, örf ve âdet kurallarıdır (Güriz, 2019, s. 17). Söz konusu kurallar birlikte sosyal davranış kuralları olarak da adlandırılır (Şişman vd., 2022, s. 25). Formel kuralların yaptırımı, devlet tarafından cezalandırılmayı veya bir yaptırımı içerirken informal kuralların yaptırımı, diğerleri tarafından ayıplanma, kınanma, dışlanma gibi tutum ve davranışlara maruz kalmaktır (Atay, 2021, s. 35).

Hukuk ile eğitim, karşılıklı ilişki içerisinde. Hukuk, birtakım kurallar bütünü ile toplumu kontrol ettiği gibi eğitim de toplumda, bir sosyal kontrol aracı olarak hizmet edebilmektedir (Mess, 2016, s. 99; Atay, 2021, s. 336). Eğitim ile hukukun geniş bağlamda ele alınabilecek ortak konuları ve sorunları, Eğitim Hukuku disiplini ortaya çıkarmıştır (Kepenekci ve Taşkın, 2021, s. 1). Imber ve Van Geel (2010, s. XVII), Eğitim Hukukundaki bu problem durumunu, “belirli bir mesleki uygulama alanında dava, hukuki uyuşmazlık ve hata olasılığı ne kadar yüksekse, tartışma da o kadar kapsamlı olur” şeklinde açıklamaktadır. Ek olarak, eğitim hukukunda yargısal içtihatların tartışılması uygulama alanının daha iyi anlaşılması bakımından önemli görülmektedir (Bülbül, 2020, s. 46).

Literatürde, kamu hukukunun bir alt dalı ve disiplinler arası bir alan olarak görülen Eğitim Hukuku (*Educational/Education law*) kapsamında değerlendirilebilecek; Yükseköğretim Hukuku (*Law of Higher Education*), Okul Hukuku (*School Law*), Okul Disiplini (*School Discipline*) ve Sınav Hukuku gibi kavramlaştırmalara da rastlamak mümkündür (Farrington ve Palfreyman, 2012; Meek, 2009; LaMorte, 2002; Bingöl, 2012, s. 29). Bunların yanında Eğitim Hukuku; Çocuk Hukuku alanı ile de yakından ilişkili görülmektedir (Akyüz, 2021, s. 370).

1.3. Türk Millî Eğitim Kanunu'nda Eğitimin Temel Amaçları

Öncelikle Türkiye’de eğitime ilişkin bir takım yasal belirleyicilerin neler olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Türkiye’de bu konuda mevcut olan yasal düzenlemeler; “T.C. Anayasası, Anayasa/m. 90’a uygun bir şekilde yürürlüğe giren uluslararası antlaşmalar, kanunlar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, yönetmelikler ve adsız düzenleyici işlemler” şeklinde sıralanabilir. Anılan hukuki metinlerin eğitimle ilgili maddeleri veya eğitime ilişkin tesis edilen düzenlemeler, eğitime ilişkin konular açısından değerlendirilebilecektir. Yakın zamanda 2017 yılında halk referandumuyla kabul edilen ve 9 Temmuz 2018 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile Bakanlar Kurulunun kaldırılması sonucunda, söz konusu kurulun, tüzük ve kanun hükmünde kararname düzenleyici işlem yetkisi de sonlanmıştır (Doğan, 2020, s. 145).

Türk millî eğitiminin temel amaçları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun (1973) 2. maddesinde şöyle sıralanmıştır:

- Türk millî eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; İnsan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,
- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Literatürde eğitimin ve okulun amaçlarının farklı biçimlerde kategorize edildiği görülür. Söz konusu amaçlar, bireysel, sosyal, kültürel, ekonomik, politik; ulusal ve uluslararası amaçlar şeklinde farklı biçimlerde sınıflandırılmaktadır (White, 2010, s. 44; Şişman, 2011, s. 21). Diğer yandan söz konusu amaçlar, eğitimde benimsenen felsefelere göre de değişebilmektedir. Rousseau’ya göre eğitimin amacının “doğanın öğretisiyle uyum sağlamak” olduğu; R. M. Hutchins’in, eğitimin amacını “aklın geliştirilmesi” olarak gördüğü; A. S. Neill’in, eğitimin amacının “insanları daha mutlu, daha güvenli, daha az kaygılı, daha az önyargılı hâle getirmek” olması gerektiğine inandığı ve John Locke’un “eğitimin erdemi hedeflemesi ve insana arzularını reddetmeyi öğretmesi gerektiğini” ileri sürdüğü görülmektedir (Akt., Harris, 2012, s. 1). Bununla beraber eğitimin bireyleri entelektüel bağımsızlığa kavuşturma amacı da olduğu için, eğitimin amaçlarının önceden tam olarak yapılandırılmayacağı da belirtilmiştir (Harðarson, 2012, s. 225).

Bu çalışmanın amacı, Türk millî eğitim mevzuatında yer alan kanun ve yönetmeliklerden temel belirleyici düzeyde olanlarını seçerek söz konusu yasal metinlerin kavramsal yapısının, eğitim kurumlarından olan beklentilere ve karşılama beklenen ihtiyaçlara ne ölçüde cevap verebilirliğine ilişkin değerlendirmeler yapmak ve çıkarımlarda bulunmaktır. Dolayısıyla bu araştırmada şu soruya cevap aranmaktadır:

1) Türk eğitim sistemini düzenleyen temel hukuk kurallarının kavramsal ve tematik yönelimi nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada, nitel araştırma deseninde tasarlanmış olup içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, metinsel verileri analiz etmek için kullanılan nitel yöntemden biridir (Forman ve Damschroder, 2007, s. 39). İçerik analizi, kavram analizi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Kavram analizi, bir sistemin içinde bulunan kavramların özellikleri, işlevleri ve diğer kavramlar ile ilişkileri açıklamaya dönük olarak kullanılan bir yöntemdir. Araştırmacı, teorik yaklaşımını belirlenen kavramlar ile ilişkilendirmeye çalışır. Ayrıca bu analiz yöntemi, kavramların açık hâle getirilmesine de hizmet edebilmektedir (Ocak, 2019, s. 126). Bu kapsamda araştırmada, eğitim mevzuatının kavramsal yapısını deşifre etmek amacıyla içerik analizi uygun görülmüştür. Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmaya esas alınan mevzuat, <https://www.mevzuat.gov.tr/> (e.t. 03.05.2024) adresinden ulaşılan ve yürürlükte olan düzenlemelerden oluşmaktadır. Öncelikle belirtilen internet adresinde veri taraması yapılmıştır. Anahtar kavram olarak “eğitim” kavramı girildiğinde arama otomasyonundan başlık ve içerikte yapılan tarama sonucu 1.637 kayda ulaşılmıştır. Bu arama sonucu, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, genelgeleri, yönetmelikleri, kanunlar, kurum ve kuruluşların yönetmelikleri ve tebliğler gibi birçok hukuki metni içermekteydi. Bu sebeple araştırma verileri, kanun ve yönetmelik ile sınırlandırılarak sentezlemeye imkân verecek duruma getirilmiştir. Bu bakımdan veri kaynaklarının belirlenmesinde bir uzman görüşü de alınarak detaylı mevzuat ve literatür taramasından sonra çalışma verisi, Türk eğitim sisteminin çeşitli kademelerine ilişkin 7 kanun ve 7 yönetmelik olmak üzere 14 temel düzenleme olarak belirlenmiştir. Bazı düzenlemeler tamamen teknik konular içermesi nedeniyle çalışmanın kapsamına uyumamaktaydı. Örneğin, özlük haklarına ilişkin sadece şekli bir düzenlemeyi içeren mevzuatın bu çalışmada yer alması bir anlam ifade etmeyecekti. Bu sebeple bahsedilen türdeki hukuki metinler kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmada izlenen veri toplama stratejileri sonucunda analize dahil edilen mevzuatın bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmada Kullanılan Mevzuat Listesi

Sayısı*	Adı	Türü	Tarihi
222	İlköğretim ve Eğitim Kanunu	Kanun	1961
3308	Mesleki Eğitim Kanunu	Kanun	1986
1739	Millî Eğitim Temel Kanunu	Kanun	1973
7354	Öğretmenlik Meslek Kanunu	Kanun	2022
5580	Özel Öğretim Kurumları Kanunu	Kanun	2007
2547	Yükseköğretim Kanunu	Kanun	1981
2809	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu	Kanun	1983
31833	Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği	Yönetmelik	2022
29072	Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	Yönetmelik	2014
28758	Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği	Yönetmelik	2013
28239	Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği	Yönetmelik	2012
31775	Millî Eğitim Bakanlığı Personeli Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği	Yönetmelik	2022

31386	Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Yönetici Seçme ve Görevlendirme Yönetmeliği	Yönetmelik	2021
17609	Üniversitelerde Akademik Teşkilât Yönetmeliği	Yönetmelik	1982

*Mevzuat sayısı 5 haneli olanlar yönetmeliklerin yayınladıkları resmî gazete sayısını, diğerleri kanun numarasını ifade etmektedir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmaya konu olan dokümanlar, nitel araştırmalarda kullanılan NVİVO (14.23.3) programı ile analiz edilmiştir. Programın analiz seçeneklerinden kelime sıklığı (*word frequency*) testi uygulanmıştır. Bu test, kavramsal analiz bakımından kelimelerin, ilgili verilerde kaç kez geçtiğini ortaya çıkaran nitel bir araştırma testidir. Verilerin analizde tümevarımsal yaklaşımla temel temalar oluşturulmuş; bunların altında da alt temalar (kodlar) yer almıştır. Araştırma verilerinden elde edilen kavramlardan herhangi bir anlam ifade etmeyenler ayıklanarak bulgular, nitel araştırma aşamalarına uygun bir şekilde rafine hâle getirilmiştir (Miles ve Huberman, 1994, s. 10). Ayrıca nitel araştırmalarda görselleştirme tekniği önemli görüldüğünden bulgular kelime bulutu ile de görselleştirilmiştir.

3. Bulgular

Bulgular kodlama tablosu ve görselleştirme araçlarından olan kelime bulutu ile raporlanmıştır. Tablo 2’de İçerikteki anlamlı kelimelerden yola çıkarak oluşturduğumuz temalar ile belirlenen ana temalar alt temaları veya kodları birlikte görülmektedir. Her bir alt temanın karşısında da yasal metinlerde geçen sıklık derecesi (frekans değeri) ve gruplar arası yüzde oranı gösterilmiştir. Tablo 2’de açıklanan eğitim mevzuatının kavramsal dağılımı kelime bulutu şeklinde görselleştirilmiştir. Kelime bulutu, Şekil 1’de görüldüğü gibi hukuki metinlerden çıkan kavramsal yoğunluğa göre görsel bir sıralama yapmaktadır.

Tablo 2: Kavramsal Sıklık Analizi Test Sonuçları

Temalar	Kodlar	(f)	%
Akademik	Başarı	125	69
	Başarılı	113	
	Başarısız	75	
	Ödül	83	
	Ceza	122	
	Sınav	515	
	Değerlendirme	212	
	Puan	288	
	Ölçme	63	
	<i>Toplam</i>	1.596	
Sosyokültürel (duyuşsal)	İletişim	112	13
	İş birliği	82	
	Kültür	101	
	<i>Toplam</i>	295	
Bilişsel	Sorumluluk	65	18
	Yetiştirme	54	
	Beceri	118	
	Bilgi	119	
	Gelişim	70	
	<i>Toplam</i>	426	
			100

Tablo 2’de yer alan sıklık analizindeki frekans değerleri, seçili mevzuatta kaç kez tekrarlandığını göstermektedir. Akademik başlıklı temaya ait olarak tespit edilen kelimelerin toplamı “1.596”, sosyokültürel başlıklı tema altındaki kelimelerin toplamı “295”, bilişsel başlıklı tema atında toplanan kelimelerin toplamı ise “426” olarak bulunmuştur. Toplam sonuçlar üzerinden temalar arasında büyüklük ilişkisine bakıldığında Türk eğitim mevzuatının belirlenen temalar özelinde daha çok akademik yönelimli (%69) olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan bilişsel konulara vurgu da sosyokültürel konulara göre daha fazladır.

Millî Eğitim Temel Kanunu’nun amaç kısmında vurgulanan kelimelere bakılınca; millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel, ahlaki, ruh ve duygu, kişilik ve karakter; bilgi, beceri, davranışlar, kabiliyet, istidat, ilgi, sorumluluk, hür ve yaratıcı düşünme gibi kelimeler vurgulanmaktadır. Bu kavramsal çerçeve kapsamında Kanun’da, bireylerin gelişiminde sosyokültürel ve bilişsel yönler öneme verildiği görülmekle birlikte bu çalışmada incelenen diğer mevzuatın kavramsal yapısında durum farklı çıkmıştır. Bulgular kısmında belirtilen büyüklük sıralamasında görüldüğü gibi akademik kavramlar kapsamında görülebilecek kelimelerin toplamı, diğer temalara göre açık ara farkla baskın gelmektedir. Aşağıda, listelenen ve düzenlenen kelime gruplarının frekans değerlerinin çoktan aza doğru olan seyri, kelime bulutu görselleştirme tekniği ile yansıtılmıştır.

Şekil 1: Kavramların Sıklık Düzeylerini Gösteren Kelime Bulutu

Eğitimde sınav, başarı, başarısızlık ve ödül gibi kavramlar, ölçme ve değerlendirme sistemlerinde sıklıkla görülmektedir. Bu araçlar, eğitimde izleme, değerlendirme, takviye / pekiştirme hizmeti görerek eğitimin her kademesinde yer almaktadır. Söz konusu araçlar, sınavlar, test sonuçları, kademe ilerlemeleri gibi kavram ve uygulamaların, mevzuat ile düzenlemesi gayet doğaldır. Bununla birlikte, sonuç ve çıktıların yanında eğitim ve öğretim süreci, ademi merkeziyetçi, okul merkezli eğitim, okul ve personel bakımından akran değerlendirmesi, yaşam boyu öğrenme gibi yerel ve süreç odaklı anlayışlar da eğitimde öne çıkmaktadır.

4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın veri grubu, sadece temel olduğu düşünülen kanunlardan ve ülke çapında uygulanması ön görülen yönetmeliklerden oluşmuştur. Eğitim mevzuatından araştırmanın kapsamına uygun örneğin; tebliğler, genelgeler ve kurumsal yönetmelikler gibi daha çok hukuki metin analize dâhil edilebilirdi. Eğitime ilişkin mevzuatta sıklıkla değişiklikler olabilmektedir. Bu çalışmada, verilerin toplandığı tarih olan 03.05.2024 tarihindeki yürürlükteki mevzuat dikkate alınmıştır. Son olarak bu çalışmada nitel çalışmada veri toplama aracı olarak sadece içerik analizi tekniği seçilmiştir. Eğitimin amaçları ve kavramsal yönü daha derinlemesine incelenebilecek bir konu olduğundan veri toplama araçlarında çeşitlilik sağlanabilirdi.

5. Tartışma ve Sonuç

Literatüre bakıldığında doğrudan araştırma konumuza yönelik doğrudan bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte eğitim mevzuatını mercek altına alan birtakım çalışmalar yürütülmüştür. (Durnalı ve Limon, 2018; Kepenekçi, 2004; Özdemir ve Yıldırım, 2020). Özellikle son dönemde değişiklikleri sebebiyle gündeme gelen Öğretmenlik Meslek Kanununun değerlendirilmesi konusuna da yoğun bir ilgi gösterildiği görülmektedir (örn; Akın ve Çolak, 2024; Altan ve Özmuş, 2022; Canatan, 2022; Demir vd., 2023; Ulusoy vd., 2024). Kepenekçi (2004), çalışmada eğitim mevzuatının yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşlerini incelediği çalışmada mevcut mevzuatın yerel düzeyde ve kültürel farklılıklara göre uygulanabilirlik sorunu olduğunu belirtmiştir. Ayrıca eğitim mevzuatının karmaşıklığı ve dağınıklığı ile eğitim yöneticilerinin hukuki yönden yetersizliklerine dikkat çekmiştir. Özdemir ve Yıldırım (2020), okul müdürlerinin görüşlerini incelediği çalışmada ederek eğitim mevzuatının uygulamadaki ihtiyaçlara cevap veremediği, güncellik sorunu, kanuni hiyerarşik sistem içinde çelişik ve eğitim yöneticilerinin mevzuata ilişkin bilgi eksikliği olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Canatan (2022), öğretmen ve okul yöneticileri ile yaptığı çalışmada Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun kariyer basamakları, ek gösterge ve tazminatlar gibi teknik yönlerden problemli olduğu sonucuna varmıştır.

Kızır ve Memişoğlu (2017), özel eğitim okul yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına dair görüşlerini inceledikleri çalışmalarında söz konusu mevzuatın, dil ve açıklık, kapsam ve ihtiyaçlara uygunluk konularında yetersiz olduğunu tespit etmişlerdir. Polat vd. (2022), öğretmen görüşlerin üzerinden eğitim mevzuatını değerlendirdikleri çalışmada mevzuatın kapsamlılık, güncellik, kuralların akıcılığı, eşit uygulanması, denetimi ve hukuk eğitimi gibi yönlerinde uygulamada sorun yaşandığını ortaya çıkarmışlardır. Çalışmalarda öğretmen ve eğitim yöneticilerinin eğitim mevzuatına ilişkin bilgi ve kuralları anlayıp uygulayabilme durumlarına ilişkin sorunlar da dile getirilmiştir (Övür ve Levent, 2019). Araştırmalarda görüldüğü üzere mevzuatın daha çok teknik açıdan sorunlu yönlerine değinilmiştir. Bu çalışmada ise konu, sosyal ve felsefi yönden tartışmaya açılmaya çalışılmıştır. İncelenen çalışmalara bakarak ve araştırmamız kapsamında söylenebilir ki eğitim hizmetlerinin karmaşık ve çok yönlü doğaları, ayrıntılı kanunlaştırma sistemine uyum sağlamak zorlanabilmektedir. Bu açıdan mevcut mevzuattaki problemler bir yenileri ile düzeltilmeye çalışmakta fakat istedik sonuçlar yine de alınmayabilmektedir. Eğitim sahasında başarılı birçok batı ülkesinde yazılı hukuk sistemi olmadan da eğitim hizmetlerinde, toplumsal ve kültürel kalkınmada ilerlemeler görülebilmektedir. Bu sebeple eğitimde yasal metinlerin okulların amaçlarına ulaşılmasındaki rolü sorgulanabilmektedir.

Eğitim ve hukuk ilişkisinde eğitim, işlevsel açıdan yaklaşıldığında toplumsal düzeni, toplumda uyum ve istikrarı sağlayan bir yapı olarak görülür. Eğitim düzeyi yüksek olan toplumdaki suç oranlarının da azalması beklenir. Ancak dünyada ve Türkiye’de yakın zamanlarda okullarda artış gösteren saldırganlık, çeteleşme vb. durumlar eğitimin ve okulun amaçlarının yeniden sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Diğer taraftan toplum genelinde istatistiklere bakıldığında Türkiye’de de suç oranlarının gün gittikçe artış gösterdiği, bir başka ifade ile eğitimi insanlarda suç işleme eğilimin arttığı görülmektedir.

Eğitimin amaçlarında başarı, bilgi ve becerilerin test edilmesi gibi sadece akademik bir ilerlemeyi ifade etmemektedir. Kâğıt kaleme dayalı sınavlar ya da testler sonucu takdir edilen notlar, puanlar, başarılı-başarısız sayılma durumları, bunlara bağlı olarak geliştirilmiş ödül ve ceza sistemleri, eğitimin amaçları kapsamında kültürel yönden gelişmiş bireylerin topluma kazandırılması yönünden bir amaç sapmasına neden olabilmektedir. Diğer taraftan eğitim ve okula liberal bir anlayışla bakılarak okul bir yarışma ortamı olarak görülmekte, toplumsal hayata katılan yetişkinler, toplumda sadece bireysel ve ticari amaçlara hizmet etmeye başlamaktadır. Günümüzde eğitimden beklenen, sıklıkla bilgi ekonomisinin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmek olarak vurgulanmaktadır. Oysa eğitimin, okulda ve toplumda karşılıklı iletişim ve iş birliğini teşvik etmesi beklenir. Bu bağlamda ileri derecede bireyselleşmenin egemen olduğu modern toplumlarda eğitimin sosyal boyutunu öne çıkararak eğitimde ve öğrenme sürecinde iş birliğine dayalı öğrenme, akranlardan öğrenme vb. kavramlar sıklıkla vurgulanmaktadır. Eğitim ve okuldan beklentilerin, salt kapitalist sisteme ve iş gücü piyasasına insan gücü yetiştirme yönelimli olması, eğitimciler, öğretmenler, okul yönetimleri üzerinde bir baskı oluşturmakta; eğitimin katılaşmış tarafı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu baskı, bireylerin hem sosyokültürel açıdan gelişmelerine hem de fikir dünyalarının özgür ve üretici olmasına engel teşkil etmekte ve bilişsel yönlerini zayıflatmaktadır.

Eğitime ilişkin hukuk kurallarının eğitim kurumlarının esnek yapısına, bu kurumların paydaşların beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olması, eğitim mevzuatına ait terminolojinin yeniden ele alınmasını, oldukça yeni bir disiplin olan eğitim hukuku alanındaki çalışmalarla desteklenmesini gerektirebilir. Bununla beraber sadece hukuk kullarının yeniden düzenlenmesi, bütün sorunları çözecek sihirli bir değnek olarak görülmemelidir. Zira hukuk kuralları, dışsal kontrole dayalı düzenlemelerdir. Oysa eğitimde bireylerin kendi kendini kontrol edebilmesi (iç kontrol) önemlidir. Bu da ancak söz konusu hukuk kurallarının içselleştirilmesine ve sağlam bir zemin üzerine kurulmuş olmasıyla bağıntılı olabilir. Aksi takdirde, sahada ya da uygulamada temeli olmayan eğitimsel faaliyet ve düzenlemelerin gerçek durumla uyumsuzluk göstermesi kaçınılmaz olacaktır. Diğer yandan bir toplumda ve okulda ortak kültürel değer ve normlar da önemli kontrol araçlarıdır. Hatta bazen yazılı kurallardan daha işlevsel olarak görülebilir. Buna bağlı olarak eğitim kurumlarında güçlü kurumsal kültürlerin geliştirilmesi son derece önemlidir.

Okulların temel amacı, bireyleri toplum içinde Millî Eğitim Temel Kanunu’nda da belirtildiği gibi millî değerlere ve millî kültüre bağlı, içinde bulunduğu topluma her açıdan faydalı olacak şekilde gelecekteki rollerine hazırlamak ve yetiştirmektir. Bu yetiştirme süreci, sadece öğrenciler için değil eğitimciler ve eğitim yöneticileri için de geçerli olabilir. Zira günümüzde eğitimcilerin ve eğitim yöneticilerinin söz konusu temel amaçlar bağlamında hizmet edebilmelerine yönelik kültür ve değer odaklı eğitim liderliği rolleri öne çıkmaktadır. Günümüzde okul liderlerinden beklentilerden birisi de güçlü bir okul kültürü oluşturmaktır. Bu bakımdan eğitim mevzuatında eğitim yöneticilerinin görevleri ve sorumlulukları tanımlanırken etik, ahlaki, moral

liderlik gibi kavramlaştırmalara da yer verilmesi isabetli olarak görülebilir. Zira söz konusu kavramlar, 2010'da toplanan 18. Millî Eğitim Şurası'nda "Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği" başlığı altında değerlendirilmiştir. Söz konusu şurada eğitim lideri olarak okul müdürleri açısından bazı liderlik kavramlaştırmaları vurgulanmıştır. Bunun yanında kültürle ilgili bazı kavramların millî eğitimle ilgili mevzuatta yer aldığı görülmekle beraber bahsedilen eğitimsel amaçların gerçekleşmesinde ilgili mevzuat açısından etik, ahlak ve değer gibi kavramların da değerlendirilmesi yerinde olabilir. Zira öteden beri eğitimin ahlaki bir işlevi de olduğu, okulun bir işletmeden öte ahlaki bir topluluk olarak da görüldüğü, okul toplumunda öğretmen ve yöneticilerin ahlaki yönden rol model olması gerektiği kabul edilmektedir.

Eğitimin diğer bir amacı, eleştirel ve özerk düşünme becerilerine sahip, içinde bulunduğu topluma karşı sorumluluk sahibi, gelişmiş kişilik ve karakter özellikleri ile insan haklarına ve çevresine duyarlı insanların yetiştirilmesidir. Bunun yanında günümüz dünyasında okullar, öğrenci merkezli olarak değerlendirilmekte, eğitimcilerin öğretim süreçlerindeki rolü bilgi aktarmaktan ziyade düşünmeye, üretmeye ve uygulamaya yöneltmek olarak görülmektedir. Bu bakımdan Millî Eğitim Temel Kanunu'nun amaçlar kısmında da hür düşünme, yaratıcılık gibi öğrenci merkezli kavramların yer aldığı görülmektedir. Sorumluluk gibi kavramların yanı sıra özerklik, özerk kılma, kendi kendini yönetebilir hâle getirme veya harekete geçme gibi kelime grupları, eğitim kurumlarının yönetiminde ve yöneticilerinin hizmet içi eğitim gibi yetiştirme programlarının kapsamında ilgili mevzuat açısından değerlendirilebilecek hususlardır.

Eğitim kurumlarında öğretmen-öğrenci, yönetici-öğretmen ilişkileri ve genel olarak bireyler arası ilişkilerde eğitimin yapısına ve esnekliğine uygun olarak eğitimin amaçları bakımından öz yönetim geliştirilmelidir. Nitekim eğitim ve öğretim sürecinde bazen gözlemi veya denetimi zor olan derin bir yönden de bahsetmek mümkündür. Diğer taraftan eğitim mevzuatında okulların paydaşlarının (veliler, öğrenciler, öğretmenler vd.) "hak ve sorumluluklar" bölümlerine, özellikle haklara ilişkin eksikliklerin olduğu görülebilmektedir. Bu konularda genel düzenlemelerden yola çıkılabilmektedir. Eğitim kurumlarının yapısı bakımından, kendine özgü bir mevzuat sistematığının oluşturulması, eğitim hukukuna özgü kavramsal çerçeveyi netleştirebilecektir.

Bu çalışmada, eğitime ilişkin hukuk kurallarının kavramsal yapısının, çok çeşitli boyutlarda ele alınması gerekebilecek bir konu olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan hukuk ve eğitim politikasının ürünü olan belgeler oluşturulurken toplumsal ihtiyaç analizi, var olan ve oluşturulacak politika ve düzenlemelere uygulanabilirlik kazandırma, disiplinler arası iş birliği gibi konular, eğitime ilişkin kodifikasyon süreçlerinde gözetilmesi gerebilecek hususlardır. Türkiye'de eğitimin hem iktisadi hem de sosyal ve kültürel kalkınmayı destekleyebilecek bir eğitim sisteminin oluşturulmasında rol oynayabilecek eğitimin kural ve kavramları bakımından daha çok çalışma yapılabilir. Özellikle eğitimin amaçları üzerinde batıda kayda değer çalışma yoğunluğu görülmekle birlikte ülkemizde bir eksiklik veya boşluk durumundan bahsedilebilir.

Kaynaklar

- Akın, U. ve Çolak, İ. (2024). Öğretmenlik Meslek Kanunu: Ama nasıl? *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 1-27. Doi:10.34056/aujef.1232402
- Akyüz, E. (2021). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem.

- Altan, M. Z. ve Özmuşul, M. (2022). Geleceğin Türkiye’inde öğretmen refahı: Öğretmenlik Meslek Kanunu’nun kayıp parçası. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 24-42. <https://doi.org/10.38151/akef.2022.2>
- Atay, E. E. (2021). *Hukuk başlangıcı*. Ankara: Gazi.
- Berger, P. ve Luckmann, T. (199). *The social construction of reality*. New York: Anchor.
- Bingöl, B. (2012). Türkiye için bir eğitim hukuku teorisinin gerekliliği. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 25-38. <https://dergipark.org.tr/en/pub/hacettepehdf/issue/44819/557465>
- Borgatta, E. & Montgomery, R. J., eds. (2000). *Encyclopedia of sociology*. New York: MacMillian.
- Bourdieu, P. (1984). Outline of a sociological theory of art perception. *International Social Science Journal*, 20(4), 589-612. <https://web.mit.edu/allanmc/www/bourdieu3.pdf>
- Bülbül, M. (2020). *Eğitim hukuku*. Ankara: Nobel.
- Calavita, K. (2016). *Invitation to law & society: An introduction to the study of real law*. Chicago: University of Chicago Press.
- Canatan Doğan, N. (2022). *Öğretmenlik Meslek Kanunu’na yönelik öğretmen ve yönetici görüşleri*. Yayımlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Bitirme Projesi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çapcıoğlu, İ. (2024). Tübitak Sosyal Bilimler Ansiklopedisi, Yapılaşma teorisi, https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/yapilasma_teorisi adresinden 12.05.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Demir, F. B., Öteleş, Ü. U., Zırhlı, K. ve Şahin, A. (2023). Öğretmenlik Meslek Kanunu’na yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 144-162. Doi:10.14582/DUZGEF.2023.216
- Doğan, İ. (2020). *Hukuka giriş*. Ankara: Astana.
- Durnalı, M. ve Limon, İ. (2018). Çağdaş Türk eğitim denetimi sistemi (değişimler ve yasal dayanakları). *Kastamonu Education Journal*, 26(2), 413-425. Doi: 10.24106/kefdergi.389801
- Kepenekçi, Y. K. (2004). İlköğretim okulu yöneticilerinin eğitim mevzuatına ilişkin görüşleri. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 3(6). https://www.ebuline.com/pdfs/6Sayi/EBU_6_2.pdf
- Farrington, D. & Palfreyman, D. (Eds.), (2012). *The law of higher education*. Oxford: OUP Oxford.
- Fiske, E. B. (1996). *Decentralization of education: Politics and consensus* (vol. 36). Washington: World Bank Publications.
- Florestal, K. & Cooper, R. (1997). *Decentralization of education: legal issues*. Washington: World Bank.
- Forman, J. and Damschroder, L. (2007). “Qualitative content analysis”. In Jacoby, L. and Siminoff, L.A. (Eds.) *Empirical Methods for Bioethics: A Primer* (pp. 39-62). Emerald Group Publishing.
- Güriz, A. (2019). *Hukuk başlangıcı*, Ankara: Siyasal.
- Harðarson, A. (2012). Why the aims of education cannot be settled. *Journal of Philosophy of Education*, 46(2), 223-235. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9752.2012.00847.x>

- Hargreaves, A. ve Fink, D. (2012). *Sustainable leadership*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Harris, K. (2012). Aims! whose aims? In Marple, R. (ed.) *The Aims Of Education* (pp. 1-13). Oxfordshire: Routledge.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi*. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel.
- Imber, M. & Van Geel, T. (2010). *Education law*. Oxfordshire: Routledge.
- Jacobson, M. J. (2020). Complexity conceptual perspectives for research about educational complex systems. *The Journal of Experimental Education*, 88(3), 375-381.
- Karip, E. (2024). *Tübitak sosyal bilimler ansiklopedisi, eğitimde başarı*. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/egitimde_basari. adresinden 07.07.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Katz, M. S. (2011). RS Peters' normative conception of education and educational aims. In Cuypers, S. E. & Martin, C. (eds.) *Reading RS Peters Today: Analysis, Ethics, And The Aims Of Education* (pp. 97-108). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Kepenekci, Y. K. ve Taşkın, P. (2021). *Eğitim hukuku*. Ankara: Siyasal.
- Kizir, M. ve Memişoğlu, S. P. (2017). Özel eğitim okulu yöneticilerinin özel eğitim mevzuatına dair görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4), 1994-2013. Doi:10.17240/aibuefd.2017.17.32772-363987
- LaMorte, M. W. (2002). *School law: Cases and concepts*. Boston: Allyn & Bacon.
- Lévi-Strauss, C., & Kroeber, A. L. (2006). Social structure. *Anthropology in theory: Issues in epistemology*, 136-146.
- Levy-Bruhl, H. (1991). *Hukuk sosyolojisi*. (çev. Hüsnü Dilli) İstanbul: İletişim.
- Lunenburg, F. C. & Ornstein, A. (2013). *Educational administration: Concepts and practices*. USA: Sage Publications.
- Marples, R. (1999). *The aims of education*. Oxfordshire: Routledge.
- Martin, J. L. (2009). *Social structures*. Princeton University.
- Meek, A. P. (2009). School discipline "as part of the teaching process": Alternative and compensatory education required by the state's interest in keeping children in school. *Yale Law & Policy Review*, 28(1), 155-185. Doi:10.7202/1058410arCopiedAn error has occurred
- Merton, R. K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: Simon and Schuster.
- Mess, H. A. (2016). *Social structure*. Oxfordshire: Routledge.
- Miles, M. B., & Huberman A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. California: Thousand Oaks.
- Nadel, S. F. (2013). *The theory of social structure*. Oxfordshire: Routledge.
- Ocak, G. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Ouchi, W. G. & Wilkins, A. L. (1985). Organizational culture. *Annual Review Of Sociology*, 11(1), 457-483. Doi:10.1146/annurev.so.11.080185.002325
- Övür, M. ve Levent, F. (2019). Öğretmen adaylarının eğitim hukuku ile ilgili eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 13(19), 454-480. Doi:10.26466/opus.594809

- Özdemir, H. ve Yıldırım, S. (2020). Eğitim mevzuatından kaynaklanan sorunlar nedenleri ve çözüm önerileri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(I), 1-10. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1095110>
- Polat, H., Demirkol, M. ve Özdemir, T. Y. (2022). Eğitim hukukuna ilişkin öğretmen görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 62, 332-353. Doi: 10.21764/maeuefd.995390
- Polatcan, F., Biçer, N., & Er, O. (2025). Metacognitive listening strategies and critical listening attitudes as predictors of teacher candidates' academic listening skills: a structural equation modeling analysis. *SAGE Open*, 15(1), 1-13. Doi: 10.1177/21582440251328768
- Radcliffe-Brown, A. R. (2006). On social structure. In Moore, H. L., & Sanders, T. (Eds.). *Anthropology in Theory: Issues in Epistemology*, (pp. 122-127). John Wiley & Sons.
- Schneider, B., Ehrhart, M. G. & Macey, W. H. (2013). Organizational climate and culture. *Annual Review Of Psychology*, 64, 361-388. Doi:10.1146/annurev-psych-113011-143809
- Sergiovanni, T. J. (1992). *Moral leadership: Getting to the heart of school improvement*. San Francisco: Jossey Bass Publishing.
- Shapiro, H. T. (2009). *A larger sense of purpose: Higher education and society*. New Jersey: Princeton University Press.
- Starratt, R. J. (2004). *Ethical leadership* (Vol. 8). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Şişman, G., Sarsıkoğlu Ş. ve Savrun N. F. (2022). *Hukuk başlangıcı*. Ankara: Seçkin.
- Şişman, M. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem.
- Ulusoy, K., İşçi, T. G. & Erkuş, B. (2024). Öğretmenlik meslek kanununa ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 13(1), 335-348. Doi:10.7884/teke.1385561
- Wan, G. (Ed.). (2008). *The education of diverse student populations: A global perspective* (Vol. 2). Springer
- White, J. (2010). *The aims of education restated (International library of the philosophy of education Vol. 22)*. London: Psychology.

Extended Abstract

Educational institutions serve as social structures with both formal and informal frameworks designed to achieve predetermined goals. Their conceptual frameworks are broad due to their flexible and multifaceted nature. Viewing these institutions as identical can hinder the understanding of their conceptual structures, as rigid patterns and rules are often ineffective in contemporary educational settings. The understanding of education has rapidly evolved in the 21st century, influenced by various disciplines such as sociology, psychology, economics, political science, and law. Legal rules regarding education play a significant role in shaping the terminological structure of education. This paper explores the relationship between education as a social institution and law, focusing on the fundamental objectives of education as outlined in the Turkish National Education Law.

Traditionally, the purpose of education has been viewed as socializing individuals within a common cultural context to ensure societal integration and stability. However, influenced by liberal and individualistic thoughts, education is increasingly seen as a means to equip individuals with autonomous thinking skills, enabling self-governance. Key concepts such as autonomy, social justice, national identity, critical thinking, and responsibility have emerged as central to educational objectives. Moreover, the educational goals pursued in schools, often tied solely to curricula and assessments, can overlook ethical codes, socio-cultural development, and deep learning. Education is also defined as the process of nurturing well-rounded individuals who possess the knowledge, skills, and values necessary for personal and societal development.

In recent years, significant socio-cultural diversity has emerged in many countries, necessitating flexibility and inclusivity in educational programs, teaching processes, and social roles. Legal regulations are seen as essential for achieving this flexibility. National education systems are built upon legal frameworks that shape a nation's values, traditions, language, and priorities. Consequently, the objectives and functions of schools, the training of educators, and the roles of governing bodies are regulated by legal rules. While general legal regulations exist, specific organizational rules and objectives also play a role in educational institutions.

The concept of social structure has evolved, with sociologists like Hobbes, Spencer, and Durkheim likening society to an organism. Today, social structures are viewed as complex networks of interactions and roles. Educational institutions, as social systems, are integral to societal order and are influenced by various cultural elements. These institutions aim to control individual behaviors through established patterns, necessitating social control and sanctions. However, social control is not solely derived from formal rules; cultural norms transmitted through family, religious institutions, and schools also shape individual behavior.

Educational institutions are characterized by their roles, culture, and environment, making them contextual and adaptable. The analysis of social structures facilitates a comparative understanding of social data, revealing the dynamic nature of social roles. Institutions like education, law, and religion are considered social structures that influence individual interactions and societal norms.

Legal rules manifest in two forms: formal laws supported by public authority and informal social norms derived from ethics, religion, and customs. Education and law are interrelated, with education serving as a tool for social control. The discipline of Education Law has emerged to address the common issues and topics that arise at the intersection of education and law. Education law encompasses various subfields, including higher education law, school law, and child law, highlighting its multifaceted nature.

In Turkey, legal determinants of education include the Constitution, international treaties, laws, presidential decrees, and regulations. The fundamental objectives of Turkish education, as outlined in the National Education Basic Law, emphasize the development of citizens who are committed to national values, possess a balanced personality, and are equipped with the necessary skills and knowledge for societal contribution. The law aims to foster individuals who respect human rights and are aware of their responsibilities towards their country and society.

Educational objectives are categorized in various ways, including individual, social, cultural, economic, political, national, and international aims. These objectives can also vary based on the educational philosophies adopted. For instance, Rousseau emphasizes harmony with nature, while Hutchins focuses on the development of intellect. The complexity of educational aims suggests that they cannot be fully predetermined.

This study aims to evaluate the conceptual structure of selected legal texts within Turkish education legislation and their responsiveness to the needs and expectations of educational institutions. A qualitative content analysis method was employed, utilizing NVIVO software to analyze relevant legal documents. The analysis identified key themes and sub-themes, revealing the frequency of specific terms related to academic, socio-cultural, and cognitive dimensions.

The analysis revealed a significant emphasis on academic concepts within the legal texts, indicating a potential imbalance in the focus on socio-cultural and cognitive aspects of education. The findings suggest that while educational institutions aim to produce culturally developed individuals, the current emphasis on academic success may lead to a narrow interpretation of educational objectives.

The relationship between education and law necessitates a reevaluation of legal frameworks to ensure they align with the flexible nature of educational institutions. Legal rules should not be viewed as a panacea; rather, they must be internalized within the educational context to foster self-regulation among individuals. Additionally, the development of a strong institutional culture within schools is crucial for achieving educational objectives.

In conclusion, the study highlights the need for a comprehensive approach to education that balances academic achievement with the development of critical thinking, social responsibility, and cultural awareness. The evolving socio-cultural landscape requires educational policies and legal frameworks to adapt, ensuring that they meet the diverse needs of society while promoting holistic development in individuals.